

<https://helda.helsinki.fi>

Runoilija on kuollut. Kauan eläköön runoilija!

Turoma, Sanna

Suomen Venäjän ja Itä-Euroopan tutkimuksen seura
2015

Turoma , S 2015 , ' Runoilija on kuollut : Eläköön runoilija! ' Idäntutkimus , Nro 3/2015 , Sivut 62-68 .

<http://hdl.handle.net/10138/224146>

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Runoilija on kuollut. Kauan eläköön runoilija!

Sanna Turoma

Parisenkymmentä vuotta sitten, kun aloitin Joseph Brodskyn runouteen tutustumisen ja hie-
man myöhemmin sen tutkimuksen, Brodsky oli
kansainvälisen slavistiyhteisön lemmikki. Hänen
runoudestaan oli tullut suosittu opinnäytteiden,
kansainvälisten seminaarien ja yliopistojen lu-
entokurssien aihe. Venäjällä hänen maineensa
oli vakiintumassa neuvostoajan underground-
intelligentsijan ja yliopistoväen lisäksi myös
tavallisten runoudenharrastajien parissa.¹

Tuolloin kirjailija vielä eli ja osallistui ak-
tiivisesti kirjallisuustapahtumiin eri puolilla
maailmaa. Hänen vierailunsa Helsingin juhla-
viikkojen runoteltassa vuonna 1995 yhdessä
irlantilaisrunoilija Seamus Heaney'n kanssa oli
tapaus. Erityisesti se oli tapaus niille venäläi-
sille ja suomalaisille kirjallisuudentutkijoille,
jotka olivat kokoontuneet Helsingin yliopiston

slavistiikan ja baltologian laitoksen sekä Tarton
yliopiston yhteiseen konferenssiin. Vanhalla
ylioppilastalolla järjestetyssä lehdistötilaisuus-
dessa saattoi aistia Brodskyn hieman ärtyneen
hämmästyksen, kun suomalaisten toimittajien
ohella kysymyksiä oli esittämässä joukko venä-
jää puhuvia filologeja. Puhe kulki väistämättä
kohti Brodskyn synnyinkaupunkia, joka oli
Helsinkiä niin lähellä ja kuitenkin niin kaukana.
Tälläkään matkalla Brodsky ei ylittäisi Suomen
ja Venäjän välistä rajaa.

Vuonna 1996 Brodsky kuoli. Hän oli kuol-
lessaan 55-vuotias. Runoilijan ääni sammui ja
samalla alkoi hänen tähtensä sammua kansain-
välisessä kirjallisuusmaailmassa. Tänä päivänä
hän on yksi niistä monista Nobel-palkinnon
saaneista kirjailijoista, jotka suuri yleisö on lähes
kokonaan unohtanut.

Mutta toisin on Venäjällä. Siellä Brodsky on
kestosuosikki, ihailun ja toisinaan myös parodian
kohde – jälkimmäinen kertoo suosion laajuudes-
ta. Hänen kanonisointinsa nykyklassikoksi sai
eräänlaisen huipentuman Sotšin olympialaisten
loppujuhllisuuksissa, jossa järjestäjät marssit-
tivat lavalle kansallisen identiteetin kulmakivet
eli venäläisten rakastamat kirjailijat. Tolstoin ja
Dostojevskin ohella lavalle tuotiin myös Brodskyn
hahmo.

Pietarissa toukokuun lopulla, runoilijan synty-
mäpäivän 24.5. tienoilla Brodskyn 75-vuotisjuh-

lan kunniaksi järjestetyt tapahtumat osoittavat, että runoilija on pietarilaiselle paikallisidentiteetille tärkeä hahmo. Kuten kansallisella ykköskanavalla runoilijan syntymäpäivänä näytetty uusi dokumenttifilmi *Brodsky – ne poet* (Brodsky ei ole runoilija tai Brodsky, ei-runoilija) todistaa, Pietarissa on kuusi rakennusta, joiden seinässä on Brodskyn muistolaatta. Liteinyi-valtakadulla sijaitseva kotitalo (*dom Muruzi*), jossa sijaitsevassa *kommunalkassa* eli yhteisasunnossa Brodsky asui vanhempiensa kanssa 32-vuotiaaksi asti; koulurakennus, jossa hän jätti koulun kesken; merisotakoulu, johon häntä ei otettu oppilaaksi juutalaisuutensa takia kuten hän itse uskoi; sairaala ja tehdas, joissa hän työskenteli lopetettuaan koulunkäynnin; psykiatrinen sairaala johon hänet pakotettiin potilaaksi pidätyksen jälkeen; ja vankila, pahamaineinen Kresty, jossa häntä pidettiin vangittuna ennen siirtämistä Norenskajan kaukaiseen kylään rangaistuksena *tunejadstvosta* eli yhteiskunnallisesta loiselämisestä.

Venäläisten tekijöiden dokumentti keskittyy kuitenkin niihin Brodskyn elämän tärkeisiin paikkoihin ja käänteentekeviin hetkiin, jotka, kuten kertoja dokumentin alussa maalaillee, ovat vähemmän tunnettuja ”synnyinmaassa”, *na rodine*. Kyyninen katsoja voisi sanoa, että jotain oleellista elokuva Brodskysta tavoittaa, koska sen aluksi venäläistä yleisöä joudutaan varoittamaan ohjelmassa näytettyjen tupakkatuotteiden runsaudesta ja tupakoinnin vaarallisuudesta. Brodsky oli tunnetusti ketjupolttaja, ja tätä tapaa hän ei hylännyt sydänsairaudesta eikä lääkärien varoituksista huolimatta. Brodskyn äidillä oli tapana kommentoida läntisessä lehdistössä painettuja poikansa kuvia, joita tämä lähetti vanhemmille menestyksensä osoituksena ja joissa hän poikkeuksetta tupakoi, paheksumalla, että poika ei ollut päässyt eroon huonosta tavastaan.

Tätä ja muita Brodskyn elämäntarinan anekdootteja, legendoja ja myyttejä kierrätettiin Pietarissa erilaisissa tilaisuuksissa, pienissä ja suurissa, virallisissa ja epävirallisissa, toukokuisena viikonloppuna vuonna 2015.

Brodsky-konferenssi

Yksi Pietarin Brodsky-viikonlopun tapahtumista oli kirjailijan tuotantoon keskittynyt konferenssi Galernaja-kadulla sijaitsevassa Smolny *kolledžissa* eli Pietarin valtion yliopiston erillisessä tiedekunnassa, joka toimii yhteistyössä amerikkalaisen Bard Collegen kanssa. Vaikka suurin Brodsky-buumi on maailman slavisti-piireissä ohi, oli konferenssin järjestäjä Denis Ahapkin saanut koottua Pietariin huomattavan joukon Brodskyn tuotantoon perehtyneitä seniori- ja junioritutkijoita. Mukana oli myös Brodskyn Leningradin ajan tuttavita, entisiä naisystäviä, arkisto- ja museotyöntekijöitä, sekä eurooppalaista ja yhdysvaltalaisista kulttuuriväkeä, joka oli mukana Brodskyn uran eri vaiheissa eri maissa.

Konferenssin avajaispuheen piti Brodsky-säätiön edustaja Ann Kjellberg New Yorkista. Kjellberg oli Brodskyn toimitussihteeri ja englanninkielisten teosten toimittaja Farrah, Straus & Giroux -kustantamossa. Säätiön edustajana hän vastaa yhdessä Brodskyn lesken Maria Brodskyn kanssa tekijänoikeuksista ja arkistojen käytöstä. Säätiön läheisistä suhteista Italiaan kertoo se, että konferenssin yhtenä rahoittajana oli Italian kulttuuri-instituutti Pietarissa. Brodsky-säätiön Italian toimintaa esitteli konferenssissa roomalainen slavisti ja italialais-venäläisten kulttuurisuhteiden monitoimimainen Claudia Skandura.

Itseoikeutettuna ensimmäisten puhujien joukossa oli brittiläisessä yliopistomaailmassa elämänuransa tehnyt Valentina Polukhina. Hänen tutkimuksensa *Joseph Brodsky. A Poet for Our Time* (Cambridge University Press, 1989) oli pitkään ainut Brodskya käsitellyt monografia. Sittenkin Polukhina on julkaissut ja toimittanut kymmeniä Brodskyyn liittyviä teoksia sekä englanniksi että venäjäksi. Kaksi muuta 1990-luvulla Brodsky-tutkimuksen auktoriteeteiksi vakiintunutta tutkijaa olivat konferenssista poissa. Lev Loseff (Losev), leningradilais-amerikkalainen runoilija-professori, menehtyi vuonna 2009. Hän ehti julkaista pitkällisen työn tuloksena Brodskya

käsittävän biografian *Žizn zametšatelnyh ljudei* (Merkittävien ihmisten elämä) -sarjassa. Tämä teos on nykyään venäläisen Brodsky-vastaanoton kulmakivi. Elämäkertatietojen lisäksi se sisältää Loseffin näkemyksiä ja tulkintoja Brodskyn runoudesta, joita pidetään usein kyseenlaistamattoman oikeina. Kolmas ehdottomana Brodsky-auktoriteettina pidetty tutkija on Tomas Venclova, alkujaan liettualainen Yalen yliopiston professori. Hänen osallistumisensa konferenssiin estyi viime hetkellä. Sekä Loseff että Venclova tunnetaan paitsi Brodskyn runouden asiantuntijoina myös hänen pitkäaikaisina ja läheisinä ystävinään.

Polukhinan, Loseffin ja Venclovan sekä muuttaman vanhemman polven amerikkalaistutkijan johdolla slavistiikkaan vakiintui 1990-luvulla eräänlainen normatiivinen Brodsky-tulkinta. Se lähti liikkeelle emigraation traagisuudesta sekä Brodskyn ulkopuolisuudesta neuvostoyhteiskunnassa ja kiertyi kertomukseksi suurten modernistien perillisen ja kosmopoliitin maanpakolaisen ikuisesta ”sivullisuudesta”. Brodskyn runouden ”oikea” lukutapa keskittyi intertekstien analyysiin eli Brodskyn runsaasti kulttuuri- ja kirjallisuusviitteisiin, joiden tunnistamisessa tutkijat kilvoittelivat. Tämä johti usein yli- ja ohitulkintoihin ja erityisesti Brodskyn runouden täydelliseen eristämiseen niiden kirjoituskontekstista. Kulttuuri- ja kirjallisuusviitteiden merkityksenanto ymmärrettiin usein Brodskyn ”metafyysisen” maailmankuvan kehityksessä.

Metodologisesti normatiivinen Brodsky-luenta kiinnittyi formalistis-strukturalistiseen tekstianalyysiin, jolla on vahvat perinteet slavistiikan laitoksilla ja joka oli myös Brodskyn omien runoluentojen perusta. Brodskyn englanninkieliset kirjallisuusseurat mahdollistivat hänen analyysitapaansa tutustumisen myös niille, joilla ei ollut mahdollisuutta osallistua hänen opetukseensa yhdysvaltalaisissa eliittiyliopistoissa. Kuinka tietoinen Brodsky, jolla ei ollut muodollista akateemista koulutusta, oli metodologiansa oppi- tai tietenhistoriallisista taustoista, on toinen asia.

Pietarin Brodsky-konferenssin perusteella edellä kuvattu normatiivinen tulkinta vaikuttaa edelleen voimakkaasti yliopistollisessa Brodsky-tutkimuksessa. Mielenkiintoisimmat esitelmät tulivatkin varsinaisen Brodsky-tutkimuksen ulkopuolelta. Esimerkiksi pietarilaiset kulttuurintutkijat Ilja Kalinin ja Stanislav Savitski toivat tuoreita näkemyksiä Brodskyn runouteen ja Yalen yliopiston Marijeta Bozovici uuden metodologisen avauksen asettamalla Brodskyn digitaalisten metodien maailmaan. Muuten esitelmät pysyttelivät tutussa poetiikan, metriikan, intertekstien ja metaforien analyysissa.

Formalistis-strukturalistisen hurman huipentuma koettiin heti alussa, kun Valentina Polukhina esitteli ”viimeisenä Brodsky-teoksenaan” yli 400-sivuisen tutkielman värien käytöstä Brodskyn runoudesta. Polukhina on käynyt läpi Brodskyn kootut teokset ja luettelee kaikki niissä mainitut värit ja niiden esiintymistiheyden. Keskusteluun värien käytön merkityksistä Brodsky-tutkimuksen *grande dame* ei kuitenkaan antautunut, ja yleisön turhautuminen purkautui lopulta takarivistä kuuluneeseen puolileikilliseen huudahdukseen: *Auditorija hotšet semantiku!* (Yleisö vaatii semantiikkaa!)

Konferenssin keskeinen, useassa puheenvuorossa esille noussut kysymys liittyi Brodskyn arkistoihin ja tutkijoiden mahdollisuuksiin käyttää niitä. Brodskyn kirjallista jäämistä säilytetään kolmessa kirjastossa: Venäjän kansalliskirjastossa Pietarissa (Neuvostoliiton ajan arkisto), Stanfordin yliopiston kirjastossa (liettualaisen Katilius-perheen arkisto) ja Yalen yliopiston Beinecke-kirjastossa (Yhdysvaltain ajan arkisto). Näiden kokoelmien ulkopuolelta mielenkiintoista informaatiota tarjosivat Olga Seifetdinovan (Anna Ahmatova -museo) esitelmä Brodskyn Leningradiin jääneestä kotikirjastosta sekä Alina Klimenkon (Venäjän kansalliskirjaston käsikirjoitusosasto) esitelmä ns. Maramzinin kokoelmasta, jolla tarkoitetaan Vladimir Maramzinin vv. 1972–1974 keräämää Brodskyn runouden viisiosaista kirjoituskoneella kirjoitettua *samizdat*-kokoelmaa. Maramzin emigroitui Ranskaan vuonna 1975.

Arkistotutkimus liittyy konferenssin perusteella Brodsky-tutkimuksen lupaavimpaan osa-alueeseen eli tekstologiaan. Tekstologia on tärkeää erityisesti silloin, kun runoilijasta tehdään klassikkoa ja uutta kansallisorunoilijaa eli Venäjällä Puškinin mantteliperijää. Toki se tuottaa uutta tietoa ja uusia tulkintoja moneen kertaan tutkituista Brodsky-runoista. Tällaiseen ylsivät mielenkiintoisella tavalla Denis Ahapkinin ja Rebecca Pyatkevichin käsikirjoitusanalyysiin perustuvat uudelleen luennat Brodsky-kaanonin klassikoista.

Brodsky-tutkijoiden tapa vierastaa teoreettisia viitekehyksiä, jotka ovat kirjallisuudentutkimuksessa muutoin keskeisiä, kertoo paitsi slavistiikalle ominaisesta eristäytymisestä omaksi erityisalakseen, myös venäläisen ja läntisen kirjallisuudentutkimuksen eroista. Pohjoisamerikkalaisessa Venäjä-tutkimuksen suurtahtumassa ASEEES-konferenssissa oli joitakin vuosia sitten (tuolloin AAASS) aina muutama Brodsky-paneeli, ja niissä erityisesti amerikkalaisissa yliopistoissa opiskelevat jatko-opiskelijat pyrkivät avaamaan Brodsky-tutkimusta teoreettisempaan suuntaan ja asettamaan Brodskyn uusiin, kirjallisuudentutkimuksessa kehiteltyihin tulkintakehyksiin. Mutta Venäjällä on vahva filologinen perinne, jossa arkistotutkimuksen kunnioittaminen yhtyy yksityiskohtaiseen struktuurianalyysiin, mikä tuottaa usein korkeatasoisia ja kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoisia alaviitteitä sekä koottujen teosten kommentaareja, mutta mistä saattaa puuttua kysymyksenasettelu, kriittinen tutkimusote tai kokonaisnäkemykseen tähtäävä johdonmukainen argumentointi.

Konferenssin ohjelmassa loistivat poissaololaan esitelmät, joissa olisi käsitelty Brodskyn vastaanottoa nyky-Venäjällä venäläisen lukijakunnan parissa tai hänen asemaansa kirjallisuusinstituutiossa. Myös puheenvuorot Brodskysta nykyisen kulttuuri- ja identiteettipolitiikan näkökulmasta, hänen asemastaan kouluopetuksessa tai keskustelut hänestä tehdyistä elokuvista ja dokumenteista puuttuivat täysin. Toisin sanoen Brodskya käsiteltiin edelleen eräänlaisessa ajattomassa ja paikattomassa tilassa Parnassoksen

huipulla, jonne runoilijan elinaikana alkaneet globaalin kulttuurin muutostekijät eivät ylety. Sieltä käsin sellaiset termit kuin transnationaalinen identiteetti, gender- tai jälkikoloniaalinen tutkimus, digitaalinen humanismi tai suurten kertomusten loppu vaikuttavat toissijaisilta.

Keskeinen konferenssin pohjalta tekemäni loppupäätelmä on, että tullakseen uudestaan kansainvälisen slavistiyhteisön mielenkiinnon kohteeksi Brodsky-tutkimus vaatii uudistumista. Se vaatii uusia metodologisia avauksia ja kontekstualisoivia lähestymistapoja. Lyhyesti: se vaatii teoreettista päivitystä ja rohkeampia, yhteiskunnallisesti relevantteja tutkimuskysymyksiä.

Pietarilais-leningradilainen kulttuurijulkkis

Venäjällä tehty Brodsky-tutkimus tulee luonnollisesti ymmärtää sen omassa ajallisessa ja paikallisessa yhteydessä: se kiinnittyy paitsi filologiseen perinteeseen myös siihen, että Brodskysta puhuminen – myös akateemisessa tutkimuksessa – on puhumista maan neuvostomenneisyydestä. Tuon menneisyyden haltuun ottaminen ei ole helppoa edelleenkään. Ei etenäkään tilanteessa, jossa niin sanottu luova luokka tai sitä vanhempi liberaali intelligentsija-sukupolvi kokee epävarmuutta siitä, mihin suuntaan maan kulttuuripolitiikka on lopulta menossa. Neuvostomenneisyyden martyrologiaa ja sen tuottamia myyttejä on vaikea purkaa. Neuvostoaajan uhreista keskustellessa kriittinen, kyseenalaistava tutkimusasenne tuntuu epäsovelialta.

Brodskyn vastaanotto Venäjällä liittyy olennaisesti neuvostoaajan martyrologiaan. Joutuihan hän jättämään kotimaansa ja erityisesti rakkaat vanhempansa. Edellä mainittu *Brodsky – ne poet* -dokumentti nojaa pitkälti tähän tragiikkaan, ja sen kenties havahduttavin kohta on haastattelu, joka on taltioitu hieman ennen Filipp Bobkovin kuolemaa. Bobkov oli neuvostokenraali ja KGB:n viidennen osaston johtaja vv. 1969–1983. Viides osasto oli vastuussa vastavakoilusta taistelussa vihollisen ideologista toimintaa vastaan.

Tässä asemassa hän vastasi päätöksestä, jonka seurauksena Brodsky jätti taakseen Neuvostoliiton. Brodskya muistelevan iäkkään Bobkovin arviossa Brodsky oli ”roskasakkia” eikä hän koskaan nähnyt tässä ”mitään suurta runoilijaa tai suurta lahjakkuutta”. Nobel-palkinnosta Bobkov toteaa, että ”jotainhan hänestä siellä [lännessä] oli yritettävä tehdä”.

Yleinen ja virallinen mielipide Venäjällä rakentaa kuitenkin kuvaa Brodskysta, joka oli nimenomaan suuri runoilija, *veliki poet*. Venäjän tv-kanavilla viime vuosina esitetyt elokuvat ja dokumenttifilmit osoittavat myös sen, että runoilijasta on tullut eräänlainen kulttuurijulkkis, vaikkakin valtamerten ja haudan takaa. Kun arkangelilaisessa kylässä, jonne tuomioistuin vuonna 1963 määräsi Brodskyn kärsimään rangaistusta yhteiskunnallisesta loiselämisestä, avattiin Brodsky-museo, tv-kamerat olivat paikalla. Ne olivat paikalla myös Pietarissa Brodsky-konferenssin oheistapahtumassa, jossa Brodskyn tytär Anna Brodsky osallistui

Brodskyn elämästä kertovan valokuvanäyttelyn ”Brodskyn planeetta” mainos Pietarissa Nevan valtadakulla toukokuussa 2015. Kuva: Sanna Turoma.

Brodsky-säätiön toimesta järjestettyyn tilaisuuteen ”talossa Fontankan varrella” eli Anna Ahmatova-museossa.

Brodskyn syntymäpäivän aattona järjestetty tilaisuus oli eräänlainen *tvortšeski vetšerin* (suom. taideiltamien) ja palkinnonjakotilaisuuden välimuoto. Runojaan lausuiivat ja töitään esittelivät tunnetut venäläiset runoilijat ja taiteilijat, jotka Brodsky-säätiö on viime vuosina palkinnut stipendillä. Näihin lukeutuvat mm. Marija Stapanova, Jelena Fanailova, Sergei Gandilevski, Gljuklja ja Dmitri Kaminker. Stipendi oikeuttaa lyhyeen oleskeluun Roomassa, jonne Brodsky olisi halunnut perustaa vastaavanlaisen taiteilija- ja kirjailijaresidenssin kuin on esimerkiksi amerikkalaisten Villa Aurelia (American Academy in Rome) tai ranskalaisten Villa Medici (Académie de France à Rome). Tilojen puutteessa Brodsky-säätiön stipendiaatit ovat asuneet kyseisten residenssien tiloissa.

Anna Brodskyn tehtävä oli esitellä stipendiaatit yleisölle. Nuori newyorkilaisnainen ei osaa venäjää eikä ole omien sanojensa mukaan koskaan lukenut Brodskyn runoja. ”Se on minulla vielä edessä”, hän kertoi venäläisille toimittajille. Hän oli taaperoiässä, kun runoilijaisä kuoli. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä siinä runoilijan muiston vaalimisessa, jossa kaikki runoilijaan liittyvä saa Venäjällä eräänlaisen kulttiesineen merkityksen, tytär mukaan lukien.

Mutta Anna Brodskylla on mielipiteitä. Ne eivät tosin aina ole harmoniassa Brodsky-säätiön etujen kanssa. Ahmatova-museoon kokoontuneiden Brodsky-tutkijoiden riemuksi hän piti kiihkeän puheen *open access* -periaatteen puolesta. Hän liputti nuoruuden ehdottomuudella tiedon ja tutkimuksen vapaan levittämisen puolesta ja kannatti näin myös ajatusta arkistojen vapaasta käytöstä. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että Brodsky-säätiö pitää tiukasti ohjia käsissään Brodskyn kirjallisen jäämistön suhteen. Brodsky-tutkijoiden mukaan erityisesti Pietarin arkistosta säätiön ote on tiukka, ja kaikissa tutkijan käyttöönsä saamissa dokumenteissa täytyy olla säätiön pietarilaisen edustajan Aleksei Grinbaumin hyväksyntä. Anna Brodskyn

vierellä istunut Ann Kjellberg vaikutti hieman yllättyneeltä ja vaivautuneelta.

Syntymäpäiväviikonloppuna Pietarissa oli avoinna myös kaksi Brodskyn liittyvää näyttelyä. Hänen elämästään kertova laaja valokuvanäyttely oli auki Gostinyi dvorin vieressä Perinnyje rjady -rakennuksessa Art Tsentr -galleriassa kesän 2015, kuten myös Era Korobovan kokoelmiin perustuva Brodskyn grafiikan näyttely Matiss Klubilla Nikolain kirkon lähellä osoitteessa Nikolskaja pl. 6. Kesäkuun alkuviikkoina Anna-Ahmatova -museon sisäpihalla järjestettiin musiikkifestivaali *Brodski drive*.

Brodskyn institutionaalisesta asemasta kertoo se, että konferenssin osallistujat oli kutsuttu sunnuntai-iltana Aleksanterin teatterin uuden näyttämön Brodsky-tapahtumaan. Sen avasi Pietarin kuvernööri Georgi Poltavšenko. Sen jälkeen seurasi kuohuviinitarjoilu, keskusteluja dokumenttielokuvien tekijöiden kanssa, Brodskyn Venetsia-esseeseen *Veden peili* perustuva varjoteatterin ensi-ilta, Brodskyn Pietariin liittyvän valokuvateoksen julkaisu jne.

Muistolaatta Brodskyn kotitalon seinässä Liteinyi-valtakadulla 24.5.2015. Kuva: Sanna Turoma.

Aleksanteri-teatterin tilaisuus oli tarkoitettu kutsuvieraille. Mutta tavallisille pietarilaisille oli runoilijan syntymäpäivänä 24.5., joka oli myös Pietarin kaupunkifestivaalin päivä, mahdollisuus ajaa ”Brodski-ratikalla” eli museoraitiovaunulla Liteinyiltä Vasilin saarelle. Mutta ennen muuta pietarilaisilla oli mahdollisuus tutustua kuuluisaan ”puoleentoista huoneeseen” eli siihen kommunalkaan, jossa Brodsky vanhempineen asui ja eli emigraatioonsa asti.

Brodskyn perheen yhteisasunnosta on vuosia kestäneen projektin tuloksena tehty Brodsky-museo. Varsinaiset muutostyöt tehtiin parissa kuukaudessa, mutta museon perustamista ovat viivästyttäneet yksittäisten huoneiden lunastamiseen liittyneet vaikeudet. Siellä asuu edelleen Brodskyn perheen tuntenut alkuperäinen asukas, iäkäs nainen, joka ei ole suostunut myymään kahta huonettaan museosäätiön maanitteluista ja korkeista tarjouksista huolimatta. Hänen läsnäolonsa on museon autenttisuuden tae.

Brodskyn syntymäpäivänä jono museolle alkoi Liteinyiltä ja kierteli valtavan korttelin ympäri Pestelin katua pitkin rakennuksen sisäpihalle, josta päästettiin sisään kaksikymmentä vierailijaa kerrallaan. Oppaiden tyyli kertoa runoilijan elämästä oli tuttu niille, jotka ovat vierailleet Venäjällä kuuluisien kirjailijoiden kotimuseoissa. Huoneistossa ei ole jäljellä Brodskyn perheelle kuuluneita esineitä. Jäinkin miettimään, mihin oli kadonnut esimerkiksi Brodskylle huhujen mukaan kuulunut levysoitin, jota museosäätiön nuori työntekijä minulle esitteli, kun kävin paikalla ennen muutostöitä maaliskuussa. Maaliskuuhun verrattuna muutostyöt näyttivät keskittyneen lähinnä viimeiseksi jääneen asukkaan remontin peittelemiseen. Esimerkiksi kullatut doorilaisvaikutteiset pylväävät Brodskin omassa ”puolikkaassa” eli alkovissa oli peitetty valkoisella kalkkimaalilla. Kaikissa huoneissa oli jonkinlainen installaatio, joka esitteli Brodskyn elämän eri vaiheita. Kuuluisa parveke, jolla Brodskyn valokuvaaja-isä otti pojastaan kuvan tämän syntymäpäivinä, oli täynnä tv-toimittajia ja kameramiehiä.

Kun poistuimme museosta tanskalaisen

kollegani kanssa, näin vanhuksen, joka asetti voikukista tehtyä seppelettä Brodskyn kotitalon Liteinyin puoleisella seinällä sijaitsevaan muistolaattaan. Seppele ei ollut pysyä paikallaan, mutta vanhus asetteli sitä aikansa vaivoin

laattaan asti ylettyen. Sitten hän asteli muutaman askelen taaksepäin kasvot muistolaattaan päin. Laatassa on Brodskyn kasvojen kohokuva. Vanhus kumarsi. Mutta ei tehnyt ristinmerkkiä.

Viitteet

- 1 Kirjoittaja on julkaissut Brodskya käsittelevän monografian *Brodsky Abroad: Empire, Tourism, Nostalgia* (University of Wisconsin Press, 2010).